

Аналіз англomовного підручника «Підприємство 4»**Несін Юрій Миколайович¹**

Херсонський державний аграрно-економічний університет, Херсон, Україна

E-mail: unesco65@ukr.netORCID ID <https://orcid.org/0000-0002-8296-7025>

Актуальність дослідження: Оптимізація процесу навчання іноземних мов у немовному вищому закладі освіти на економічних факультетах, які мають особливе значення для прискорення процесу засвоєння і запам'ятовування мовного матеріалу. Мета: аналіз англomовного підручника «Підприємство 4» видавництва «Експрес Паблішінг» як ефективного засобу комунікації. Особлива увага приділяється відповідності змісту підручника його меті, доцільності використання вищезазначеної навчальної книги на практичних заняттях у вищих закладах освіти на економічних факультетах на спеціальності «готельно-ресторанна справа». Методи: підкреслюється методичний аспект навчальної книги; автор акцентує позитивну роль вихідних даних та вступу, підкреслюючи мету занять для здобувачів вищої освіти. Пошук науковця розглядає використання найбільш поширених типів тестів: питально-відповідних вправ, перекладу, співвіднесення (зіставлення), доповнення, заповнення пробілів (пропусків), перекодування інформації, логічного перегрупування, виправлення, розподілу фраз за групами, множинного вибору, зіставлення (відрізнення подібностей і розходжень) тощо. Результати: стаття засвідчує важливість функцій підручника, необхідність упровадження в освітній процес таких креативних завдань для здобувачів вищої освіти, як розроблення портфолію, роботу в групах, складання записів, діалогів, організацію дискусій, презентацій, рольових ігор. Безперечні переваги підручника в тому, що «Підприємство 4» повністю відповідає вимогам освітньої програми, у ньому простежується чіткість структурування навчального матеріалу, присутні технічні засоби полегшення користування підручником, є наукова коректність змісту та повнота розкриття основних положень, використання сучасної загальноприйнятої наукової термінології. Вбачається практична спрямованість навчального матеріалу автентичного підручника, його зв'язок із життям. Навчальна книга надає можливості для забезпечення диференційованого підходу до навчання, змістове наповнення відповідає віковим особливостям здобувачів вищої освіти. Мова викладу лексичного та граматичного матеріалу підручника чітка і зрозуміла. У книзі простежується компаративістика (американо-англійський – британсько-англійський довідник). Мотивація освітньої діяльності здобувачів вищої освіти, розвиток інтересу до навчального предмета засобами, запропонованими в підручнику, свідчать про наявність завдань проблемно-пошукового характеру. Дидактична доцільність системи завдань, поданих у підручнику, його можливість для здійснення молоддю самостійної навчальної діяльності, логіка розміщення та використання ілюстративного матеріалу як самостійного або додаткового джерела інформації є вагомими бонусами «Підприємства 4». Перевага навчальної книги полягає у її цілісності, компактності й динаміці. На основі ретельно розробленого підручника кожен лектор вищої школи може розробити власний мета-план та прогнозувати мета-діяльність. Подібний вид діяльності педагога буде корисним особисто для нього та для здобувачів вищої освіти. Висновки: вищезаздана стаття акцентує на подальшому розвитку чотирьох умінь на заняттях з англійської мови – аудіювання, говоріння, читання та письма й на чотирьох компетенціях – мовній, мовленнєвій, соціально-культурній й стратегічній (загально-навчальній).

Ключові слова: англomовний підручник, засіб навчання, зміст, мета, частини, заклад вищої освіти, таксономія, економічні факультети, спеціальність «готельно-ресторанна справа».

Вступ. На сучасному етапі становлення українського суспільства спостерігаються прояви інтересу освітян знайомитися й працювати з автентичними англomовними джерелами. Особливо це стосується педагогів, які викладають англійську мову у вищій школі. Саме тому одним із завдань сучасної вищої школи, на нашу переконливу думку, є створення умов для оволодіння фаховими компетентностями викладачів, які чітко усвідомлюють своє значення в суспільстві, вміють креативно здійснювати практичну діяльність, знаходять творчий підхід у роботі зі здобувачами вищої освіти,

¹ кандидат педагогічних наук старший викладач кафедри готельно-ресторанного та туристичного бізнесу й іноземних мов Херсонського державного аграрно-економічного університету

критично оцінюють власні досягнення й недоліки для того, щоб успішно професійно самореалізовуватися.

Суттєве значення в педагогіці має вміння освітян у ЗВО плідно працювати, використовуючи у своїй роботі найновіші, найсучасніші підручники, посібники тощо. Процес написання підручників нового покоління для нової генерації потребує, без сумніву, врахування попереднього досвіду підручникотворення, виваженого всебічного аналізу наявних науково-теоретичних основ його конструювання й практичного застосування, наукових шляхів до розроблення навчальної книги. Логічно припускаємо, що без виваженого переосмислення поліфункціональності й полівекторності підручника, його аналіз буде слабким.

Мета та завдання дослідження. Виходячи із вищезазначеного, мета статті – здійснення всебічного аналізу англomовного підручника «Підприємство 4» видавництва «Експрес Паблішінг» як ефективного засобу комунікації. Завданнями дослідження є опрацювання наукової літератури та висвітлення позитивних і негативних сторін вищезазначеної навчальної книги.

Матеріали та методи дослідження. Відомо, що висвітленню англomовних підручників присвячені роботи сучасних науковців України, які працюють в цьому напрямі. Серед них: Н. В. Андрійчук, Т. О. Бровченко, Г. П. Буцан, А. С. Гембарук, В. А. Дмитренко, В. Ф. Дороз, А. К. Корсаков, О. Ю. Кузнецова, К. О. Олександренко, В. Г. Рогожа, А. М. Самойленко, І. А. Ткаля, С. О. Царьова, Л. О. Чулкова та ін. Вчені ретельно аналізують їх, небезпідставно висвітлюють здобутки англomовних авторів, водночас звертають увагу на окремі застарілі підходи до написання сучасної навчальної літератури.

Англomовні дослідники і дослідниці (Х. Аллен, Дж. Годуін, У. Кепел, К. Кеппер, С. Макуін, М. Рейллі, Р. Річі, С. Сієбай, А. Сілвер, Л. Стратт, П. Холл) небезуспішно намагаються всебічно аналізувати свої підручники й посібники, приділяючи увагу гносеологічному та акмеологічному складникам.

Оскільки аналіз автентичних англomовних підручників українськими науковцями, на наш погляд, не дуже розвинутий, ми намагатимемося об'єктивно й неупереджено висвітлити позитивні моменти навчальної книги «Підприємство 4», за допомогою якої можуть навчатися здобувачі вищої освіти на економічних факультетах спеціальності «готельно-ресторанна справа», розвиваючи мовні, мовленнєві, соціокультурні та стратегічні компетенції.

Результати дослідження. Підручник «Підприємство 4» видавництва «Експрес Паблішінг» є результатом колективної спільної праці низки англomовних науковців, серед яких відзначимо В. Еванс та Дж. Дулі. Вперше опублікована наприкінці ХХ сторіччя (1997 р.), навчальна книга перевидавалася кілька разів (востаннє у 2019 році) й розрахована на залишковий рівень А1 та має теоретичне і практичне спрямування. Вона складається зі змісту, знайомства з помічниками авторів (їх налічується 14 осіб), вступу, чотирьох модулів (12 розділів) й американо-англійського – британсько-англійського довідника. Все це допомагає швидко зорієнтуватись у підручнику. Так, у змісті розписано модулі й назви розділів, а вступ чітко окреслює рівень (А1), а також містить інформацію про чотири види діяльності – аудіювання, говоріння, читання, письмо плюс граматику, пропонує самооцінку знань. Навчальна книга, як освітнє джерело, розрахована на широке коло читачів: її можуть з користю для себе використовувати навіть просунуті учні старших класів, а також учителі, викладачі, здобувачі вищої освіти, особи, які прагнуть самовдосконалення. Завдання в підручнику подано в контексті до загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання (Ніколаєва, 2003). Всі без винятку складники англomовного підручника містять різноманітну корисну інформацію щодо життя молоді в різних країнах світу.

Нами приділяється особлива увага відповідності змісту навчальної книги її меті, доцільності використання вищезазначеного підручника на практичних заняттях з англійської мови у ЗВО. В цьому аспекті контент «Підприємства 4» повністю відповідає нормативним положенням, враховує вікові особливості й попередню підготовку здобувачів вищої освіти. Загальна характеристика викладу лексичного й граматичного навчального матеріалу, тексти та вправи свідчать про науковий підхід до написання вищезазначеного підручника. Головний плюс навчальної книги видавництва «Експрес Паблішінг», його авторок – у високій інформаційній насиченості, в спрямованості навчального матеріалу на формування науково-теоретичного мислення, мотивації навчання, розширення світоглядних позицій. Навчальний матеріал містить інноваційні педагогічні технології, виклад лексичного й граматичного матеріалу доступний, логічний, доречний, скоординований та збалансований. Заслугує на прискіпливу увагу й окрему подяку оптимальність розподілу матеріалу відповідно норм навчального

часу (12 розділів на 120 годин). Великим бонусом є відповідність підручника принципам наступності, циклічності, логічної послідовності; він органічно поєднується з попередніми трьома виданнями. Якість та доцільність ілюстративного матеріалу (таблиці, малюнки, рисунки, фотознімки, репродукції картин, колажі, шаржі) допомагають легше засвоїти навчальний матеріал (Evans, 2019). Для посилення емоційного впливу навчальних текстів у підручнику «Підприємство 4» використовуються засоби виразності й образності англійської мови.

Аналізуючи англомовний автентичний підручник, на наш погляд, слід звернути увагу на методичні аспекти, а саме, на відповідність системи запитань, завдань, вправ вимогам сучасної вищої освіти. Навчальна книга англомовного видавництва має в наявності завдання різного ступеня складності. Заслуговує на відзначення різноманітність та оригінальність завдань, суцільна спрямованість навчальної книги на розвиток логічного мислення, творчих здібностей, пізнавальної активності здобувачів вищої освіти на економічних факультетах спеціальності «готельно-ресторанна справа». Добірка різнобічного ілюстративного матеріалу надає нам право впевнено сказати про методичну цінність підручника (Фіцула, 2007).

Що стосується поліграфічного виконання книги «Підприємство 4», то воно на високому рівні: якість естетичного оформлення, спрямованість на розвиток естетичного смаку, дотримання гігієнічних, поліграфічних вимог (шрифт, формат, вага, ламінація) свідчить про професійний підхід англомовних авторів до створення навчальної книги. Все це полегшує сприйняття навчального матеріалу вищезазначеного підручника, психологічно розвантажує молодь (Дьяченко, 2004).

Навчальна книга розрахована на практичну роботу й найбільш вдалі вправи, пов'язані з креативною роботою здобувачів вищої освіти, а саме – з постановою власної мети й шляхів її досягнення, чисельними викликами, що можуть з'явитись у реальному житті. Авторки підручника доречно використовують найбільш поширені типи тестів і серед них – питально-відповідні тести, тести на переклад, співвіднесення (зіставлення), доповнення, заповнення пробілів (пропусків), перекодування інформації, логічне перегрупування, виправлення, розподіл фраз групами, множинний вибір, зіставлення (відрізнення подібностей і розходжень), правильні/неправильні твердження, складання списку (рахування об'єктів), опитування, відновлення пробілів (пропусків), конспектування (складання коротких записів). Крім того, авторки підручника пропонують скласти власні проєкти з опорою на зразки.

«Підприємство 4» містить основи наукових знань з навчальної дисципліни, матеріал викладено згідно з метою навчання, визначеними програмою і вимогами дидактики. В освітньому процесі книга послідовно й успішно виконує такі функції: а) освітню, що полягає в забезпеченні процесу засвоєння здобувачами вищої освіти певного обсягу систематизованих знань, у формуванні в них пізнавальних умінь; б) розвивальну, що сприяє розвиткові інтелекту серед здобувачів вищої освіти, їхніх перцептивних, розумових, мовних, мовленнєвих, сугестивних та інших здібностей; в) управлінську, яка надихає на програмування певного типу навчання, його методів, форм і засобів, способів застосування знань у різних ситуаціях; г) науково-дослідницьку, яка спонукає молодь до самостійного вирішення проблем, навчає методів наукових пошуків.

Забезпечуючи цілковиту науковість змісту матеріалу, книга доступна, зрозуміла, з чіткими формулюваннями, підходами, правилами, законами, ідеями. Найважливіший матеріал проілюстрований, він відповідно структурований, налаштований на всебічне вивчення лексичного й граматичного матеріалу. Значний позитив англомовного підручника в тому, що в ньому чітко виокремлюється індивідуальний підхід до вивчення тем, а це є пріоритетним сьогодні. Рівень завдань і вправ у підручнику різний, що засвідчує про продуманість та виваженість підходу його авторок. Слід також додати беззаперечну інноватику цієї навчальної книги; використання найновіших, найсучасніших досліджень, технічних настанов, методик, технологій сприяє засвоєнню матеріалу аудиторією (Нечаев, 2005).

Водночас англомовний підручник, на наше переконання, містить і деякі недоліки, а саме:

- відсутність будь-яких мап і схем;
- відсутність триалогів та полілогів;
- мала кількість вправ, спрямованих на розвиток уяви.

Отже, на основі здійснення аналізу англомовного підручника «Підприємство 4» як корисного засобу спілкування, можна дійти таких висновків, закономірностей і тенденцій:

– навчання здобувачів вищої освіти із використанням вищезазначеної навчальної книги корисне, адже воно базується на впровадженні досвіду найкращих традицій європейської, а саме англомовної системи освіти, яка має провідне значення;

– використання новітньої методології викладання англійської мови у ЗВО успішно здійснюється засобами книги;

– залучення підручника як цілковито автентичного з притаманними рисами англомовності є міцним підмурівком для подальшого опанування іноземної мови один у світі;

– опрацювання підручника людьми, які навчаються, дає переваги при тестуванні, отриманні сертифікатів, працевлаштуванні, професійному спілкуванні з носіями мови;

– дедуктивний, індуктивний та традиційний методи є основними у підручнику, що сприяють подальшій реалізації мовних і мовленнєвих компетенцій здобувачів вищої освіти;

– наявність основних тестових завдань дає змогу молодим людям бути обізнаними, гнучкими й мобільними, обирати оптимальні шляхи вирішення особистих та професійних проблем.

Як ефективний засіб комунікації підручник «Підприємство 4» виправдовує себе, оскільки допомагає педагогу реалізувати такі три функції:

– термінальну, або функцію-мету (пов'язану із стратегічними напрямками педагогічної діяльності);

– тактичну, або функцію-засіб (що сприяє успішній реалізації стратегій, обслуговує всю сукупність стратегічних функцій);

– операційну, або функцію-прийом (обслуговує кілька багатовекторних функцій, хоча в певних межах вона може бути пов'язана з тією чи тією педагогічною стратегією або тактикою).

Ми цілком поділяємо погляд науковця Н. Волкової, яка вважає, що до термінальної функції відноситься навчальна, виховна, розвивальна, життєзабезпечення, соціалізація; до тактичної – інформативна, експресивна, смислоутворювальна, діагностична, індивідуалізаційна, спонукальна, прогностична, культурологічна, психотерапевтична, рекреаційна; до операційної авторка відносить функції вимірювання та оцінювання, методичну, управлінську, координаційну функції, а також функції самоствердження та формоутворень (Волкова, 2009).

Перевага навчальної книги «Підприємство 4» полягає у її цілісності, компактності й динаміці. Ми погоджуємося з думкою дослідниці І. Дичківської, що на основі ретельно розробленого підручника педагог вищої школи може розробити власний мета-план та спрогнозувати мета-діяльність. Такий вид діяльності викладача буде корисним особисто для нього та для здобувачів вищої освіти, які вчаться на економічних факультетах спеціальності «готельно-ресторанна справа» (Дичківська, 2004).

Крім того, в автентичному підручнику видавництва «Експрес Паблішінг» простежується таксономійний (системний) підхід до цілей навчання – спосіб класифікації, згідно з яким мета формулюється на кількох рівнях, причому кожний наступний рівень пов'язаний із послідовною деталізацією і конкретизацією цілей попереднього. Розглядаючи педагогічну таксономію як побудову чіткої системи педагогічних цілей, усередині якої виокремлені їх категорії та послідовні рівні, ми спостерігаємо чітку ієрархію. На шпальтах підручника таксономія цілей навчання в афективній сфері проявляється визначенням можливого ставлення здобувачів вищої освіти до освітнього процесу. Як відомо, до рівнів цілей навчання в афективній сфері належать сприйняття, інтерес, адаптація, оцінювання, організація системи цінностей.

Обговорення результатів. здійснюючи всебічний аналіз «Підприємства 4», виокремлюємо присутність таксономії цілей навчання в когнітивній сфері – визначення можливих способів і форм пізнавальної діяльності молоді. Серед них слід зазначити такі поняття, як знання, розуміння, застосування, аналіз, синтез, оцінювання. На нашу думку, є сенс додати той факт, що англомовний підручник містить таксономію цілей навчання в психомоторній сфері – визначення рівнів самостійної діяльності того, хто навчається, в результаті процесу навчання. Рівнями цілей навчання у психомоторній сфері є сприйняття, предметна діяльність, управління діяльністю, координація діяльності й комплексна діяльність.

Висновки. Підсумовуючи, доходимо таких висновків, що питання використання англомовних автентичних підручників на заняттях у системі вищої школи є сьогодні надзвичайно актуальним. Робота в просторі освітнього середовища потребує від сучасного викладача англійської мови сформованої інформаційно-комунікаційної компетентності, вміння використовувати, виокремлювати й коригувати дидактичний потенціал підручника. На основі системного і концептуального аналізу наукової літератури нами визначено, що англомовний підручник видавництва «Експрес Паблішінг» має високий професійний рівень, він є ефективним засобом комунікації. Розроблена структура підручника характеризується системністю, врахуванням чотирьох складників іноземної й відповідно англійської мов (аудіювання, говоріння, читання, письмо) й чотирьох компетенцій – мовної, мовленнєвої, соціально-культурної та стратегічної (загальнонавчальної).

Постійна, цілеспрямована робота з будь-яким підручником, посібником тощо зазвичай вимагає багато часу. Не виключенням є й вищезазначена навчальна книга. Від викладача-педагога, рівня його професійної майстерності залежить якість процесу викладання англійської мови. Успішна робота з підручником для молоді є запорукою для успішної організації самостійної роботи з друкованим матеріалом, що дає змогу глибоко осмислити навчальний матеріал, закріпити його, виявити самостійність у навчанні.

Завдяки підручнику можна розробити портфоліо для здобувачів вищої освіти на економічних факультетах спеціальності «готельно-ресторанна справа», організувати роботу в групах, скласти монологи, діалоги, триалогі, полілогі, провести дискусії, презентації, рольові ігри. Засобами найсучаснішої інформації, вміщеній у підручнику, викладачі і молодь підвищують власний світогляд, набувають теоретичних знань та практичних умінь і навичок. Ми не будемо зупинятися на досягнутому, й наші подальші дослідження будуть спрямовані на висвітлення інших провідних англомовних підручників.

Література

- Волкова Н. Педагогіка: навч. посіб. 3-тє вид., стер. Київ: Академвидав, 2009. 616 с.
- Дичківська І. Інноваційні педагогічні технології: Навчальний посібник. Київ: Академвидав, 2004. 352 с.
- Дьяченко М., Кандыбович Л. Психология высшей школы. Минск: Изд-во БГУ им. В. Ленина, 2004. 383 с.
- Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / Науковий редактор українського видання доктор пед. наук, проф. С. Ю. Ніколаєва. Київ : Ленвіт 2003. 273 с.
- Нечаев В. Социология образования. Москва: Наука, 2005. 54 с.
- Фіцула М. Педагогіка: Вид. 2-ге, випр., доп. Київ: Академвидав, 2007. 560 с.
- Evans V. Enterprise 4. / V. Evans, J. Dooley. Coursebook. Intermediate level. Express Publishing, 2019. 198 p.

Analysis of the English Textbook «Enterprise 4»

Nesin Yuri²

Kherson State Agrarian and Economic University, Kherson, Ukraine

Relevance of the study is substantiated by the need for the optimisation of foreign languages education in non-linguistic higher education establishments at economic faculties that are particularly influential on the process related to the acquisition and memorising of linguistic material. The purpose of the study is to analyse the English textbook «Enterprise 4» issued by the Publishing house «Express Publishing» as an effective means of communication. Special attention is paid to the correspondence of the content of the textbook to its aim, expediency of using the mentioned textbook at practical sessions at higher educational institutions at economic faculties by the students majoring in Hotel and Restaurant Business. The methods used are as follows: the methodological aspect of the textbook is stressed; the author emphasises a positive role of the data obtained and the introduction, underlining the aim of lessons for seekers of higher education. The scholar examines the usage of the most spread types of tests: asking-answering questions, translating, matching, completing, gap-filling, information transferring, recording, correcting, paragraphing, multiple choice, finding differences (similarities) and so on. Results: the article underlines the importance of the textbook's functions, the necessity to include into the educational process such creative tasks as working out portfolios, group work, making notes, making up dialogues, organisation of discussions, presentations, role-playing. Unquestionable advantages of the «Enterprise 4» textbook are as follows: complete compatibility to the requirements of the teaching programs, prominent clarity of the material structuring, availability of technical support for the textbook users, visible scientific correctness in the contents and completeness in the revealing of the main issues, the use of up-to-date and generally accepted scientific terms. The lexical and grammar material is practice-oriented, its interactions with life is obvious. The textbook shows the ways to the differential approach to teaching new material; its content correlates with age characteristics of higher school students. The language of the mentioned material is clear and simple. One can trace comparative studies in the textbook (American English – British English reference book). Motivation of the youth's learning activities, development of their interest to the subject by using the methods proposed in the textbook show the presence of problematic and searching tasks. The didactic adequacy of the tasks system given in the textbook, its capacity to facilitate

² Candidate of Pedagogical Sciences (PhD in Pedagogy), Senior Lecturer at the Department of Tourism, Hotel and Restaurant Business and Foreign Languages at the Kherson State Agrarian and Economic University

students' independent activities alongside the logic of the illustrative material layout and use are considerable advantages of the textbook as both a stand-alone and an additional information source. Conclusions: this article accents on further development of the four language activities at the English lessons – listening, speaking, reading and writing, as well as on four competences –linguistic, speaking, social-cultural and strategic (general learning) ones.

Keywords: English textbook, means of teaching / learning, content, purpose, parts, higher educational institution, taxonomy, faculties of Economics, speciality (major) "Hotel and Restaurant Business".

References

Volkova, N. (2009). *Pedahohika: navchalnyi posibnyk [Pedagogy: textbook]* (3rd ed., ster.). Kyiv: Akademydav [in Ukrainian].

Dychkivska, I. (2004). *Innovatsiini pedahohichni tekhnolohii: navchalnyi posibnyk [Innovative pedagogical technologies: textbook]*. Kyiv: Akademydav [in Ukrainian].

D'jachenko, M., & Kandybovich, L. (2004). *Psihologija vysshej shkoly [Psychology of higher school]*. Minsk: Izd-vo BGU im. Lenina [in Russian].

Nikolaieva, S.Iu. (Eds.). (2003). *Zahalnoevropeiski Rekomendatsii z movnoi osvity: vyvchennia, vykladannia, otsiniuvannia [Common European framework of reference for language: learning, teaching and assessment]*. Kyiv: Lenvit [in Ukrainian].

Nechaev, V. (2005). *Sociologija obrazovanija [Sociology of education]* Moscow: Nauka [in Russian].

Fitsula, M. (2007). *Pedahohika [Pedagogy]* (2nd ed., rev.). Kyiv: Akademydav [in Ukrainian].

Evans, V., Dooley J. (2019) *Enterprise 4. [Enterprise 4. Intermediate level. Coursebook]*. Express Publishing [in English].

Accepted: March 17, 2021

